

Srečno vrnitev v šolo!

V ponedeljek se bo začelo za naše šole — kot za vse šole v Italiji — novo šolsko leto. Naša mladina se bo vrnila v šolske klopi, odpočita po dolgih počitnicah, še polna spomina na sonce, morje in gore, na potovanja in počitniška doživetja ter srečanja, a vendar željna, da se spet sreča s šolskimi tovariši in s profesorji, ter vsa odprta za novo znanje, ki ga bo dobila in ki bo obogatilo njenega duha in ji odprlo novo okno v življenje.

Ob tej priložnosti želimo vsem mladim fantom in dekletom, da bi zares razumeli in sprejeli šolo kot pripravo na življenje, in da bi jim ta res dala, kar je za življenje potrebno, tudi v moralnem pogledu. Iz njih naj bi ne naredila dolgočasenih, brezprižnih in ciničnih ljudi, ampak vedre, zavzete za tisto, kar se jim zdi po trezni presoji pravično in pravilno, in srečne. Sreča pa ni v sebičnosti, v malenkostnem krojenju lastne sreče, ampak v zavzetosti za velike cilje in ideale, v delu za srečo skupnosti, naroda in vse človeške družbe, v zanimanju za bližnjega in njegove probleme, tudi v razumevanju za probleme staršev in profesorjev.

Torej, srečno pot v šolo, mladi!

Kar naprej rovarijo zaradi »cone B«

V torek je bila po radiu naznanjena novica, da je podtajnik zunanjega ministristva Giannelli odgovoril v parlamentu na vprašanje treh misovskih senatorjev glede italijansko-jugoslovanskih odnosov. Vest je povedala, da »je Granelli naglasil, da so z jugoslovanske strani poudarili, da predsednik Tito v nekaterih svojih izjavah v nobenem primeru ni mislil, da bi jugoslovanska politika ne temeljila več na najlojalnejšem spoštovanju sporazumov in dogovorov z Italijo. Kar pa zadeva namig, po katerem da je londonski memorandum leta 1954 priznal italijansko suverenost nad celotnim državnim Svobodnim tržaškim ozemljem, je Granelli poudaril, da je treba upoštevati, da se memorandum ne dotika vprašanj suverenosti. Pristavil je, da je italijanska vlada svoje stališče že večkrat pojasnila in da je to zadnjič storil ministrski predsednik 18. julija. Ta je tedaj naglasil, da je Italija za razmah

že obstoječih prijateljskih odnosov z Jugoslavijo in da so ti odnosi neposredna posledica obveznosti do spoštovanja obstoječih pogodb, med njimi tudi memorandum in njegovih pravnih posledic.«

Ta odgovor je očitno hotel biti pomirljiv za obe strani, tako za Jugoslavijo kot za misovce in je zato nerazumljiv. Vsaj za normalno človeško pamet. Verjetno je Granelli hotel reči, da se ni nič spremenilo in da Italija vztraja na svojem znanem stališču glede cone B, da pa ne misli za zdaj nič storiti, v okviru dobre politike z Jugoslavijo, ker sta ji pri srcu »razmah« te politike in spoštovanje obstoječih pogodb in obveznosti. S tem odgovorom naj bi bila zadovoljna Jugoslavija, še bolj pa misovci. Ne vemo, če so bili ti res zadovoljni ali so še naprej v skrbeh za usodo cone B. Vsekakor pa ne moremo biti s tem zadovoljni Slovenci, ne tisti na oni strani meje in ne mi na tej strani meje, ker take dvoumnosti ustvarjajo napetost in negotovost, ki moti odnose med slovenskim in italijanskim narodom in s tem tudi med obema državama, kajti slovenski narod je po svoji velikanski večini znotraj jugoslovanske države in po ustavi sooblikovalec njene zunanje politike ter ne more pristati na to, da se baranta za del njegovega narodnega in državnega ozemlja, ki ga predstavlja tista »cona B«.

Ta negotovost ima lahko vse hujše posledice, kot bi se zdelo po površni presoji, poleg tega da daje potuho skrajni desnici v Italiji, ki lahko privleče ta argument na dan, kadarkoli se ji zazdi primerno, in izsiljuje demokratične vlade z njim.

Menimo, da bi bil že čas, da napravijo z italijanske strani konec temu slepomišenju in dvoumljenju in da si neha jo delati utvare, da je danes v Evropi mogoče spreminjati meje na pritisk od zunaj, kakor v času Münchenskega sestanka med Hitlerjem, Mussolinijem,

(dalje na 3. strani)

—o—

NA OBZORJU — STAVKE IN DAVKI

Vse kaže, da pripravlja skrajna levica levosredinski vladi v Rimu za prihodnje mesece težke ure z ofenzivo stavk in v sedanjih razmerah neizpolnjenih socialnih zahtev.

Vlada je sprejela več davčnih ukrepov, ki zaostrujejo davčno zakonodajo. Namen je bil zadeti utajevalce davkov, a posledica bo, glede na tradicijo italijanske birokracije, večji pritisk na tiste, ki so že doslej pošteno plačevali davke in celo ve, kot bi bilo pravično glede na njihove dohodke.

NASILJE V ČILU

Ni šlo drugače! Treba je bilo seči po sili in v krvi zatreti tisti čudni poskus legalnega socializma. Allende je delal preveč zares, preveč odločno, da bi bilo možno misliti na kompromise med njegovim vladnim programom in zahtevami tujeka kapitala in čilske buržoazije. Zato je tudi padel na najbolj tragičen način kot lik neupogljivega in nepodkupljivega politika, ki sta mu sveta predvsem gospodarska in kulturna rast svojega naroda in spoštovanje vseh osnovnih demokratičnih načel. In to po neki zanimivi, samosvoji in posebni poti v socializem.

To politično pot je Allende predlagal svojemu ljudstvu pred tremi leti na takratnih predsedniških volitvah. In za tako pot so se čilski državljani odločili po svoji vesti in po svojem političnem preudarku, ko so 4. septembra 1970 izvolili novega in drugačnega predsednika.

Marsikaj, kar je temu datumu sledilo, je šlo mimo hotenja in mimo odgovornosti čilskih državljanov, zlasti pa mimo deavškega razreda. Veliko krivdo je imela pri tem procesu čilska desnica in demokrščanska opozicija, katere edini namen je bil zadnja tri leta zaustaviti novo politično pot in zrušiti novega predsednika. Neodgovorno sta segali po najrazličnejših sredstvih, da bi onemogočili koaliciji Ljudske enotnosti uresničevanje njegovega programa. Toda vse večjo krivdo pri tem tragičnem izigravanju nosijo Nixonove Združene države, ki so v trenutku največje potrebe odvzele Čilu vso pomoč in vse kredite. S tem se je dejansko začel tisti pošastni

začarani krog, ki je vlekel čilsko ekonomijo vedno nižje. Cene so se dvigale, začelo je primanjkovati hrane, ljudje so se pritoževali, desnica jih je močno podpihovala in izrabljala situacijo. Končno ji je uspelo prepričati tudi voditelje vojaških sil in v tistem trenutku so bili Allendeju dnevi štet, njegov program zavrnjen in njegova stranka postavljena v ilegalo. Vojska je odločila za najbolj oster način vojaškega udara.

Drugače tudi ni šlo! Zakaj nasproti zdravi in ustaljeni čilski demografiji z vsemi možnimi političnimi variantami se je desnica danes lahko uveljavila samo s silo nad posamezniki in nad ljudstvom, za kar se je vojaška junta seveda tudi odločila. Nixonu in sodelavcem je tako uspelo zavreti še na nekem koncu sveta proces državnega osamosvajanja izpod tuje ekonomske nadvlade. Za ceno tisočev človeških žrtev bo zdaj spet lahko izrabljaj čilsko naravno bogastvo in zato je verjetno že ponudil vojaškemu poveljnikom vso potrebno gospodarsko in denarno pomoč. In s tem se žalostni krogotog zaključuje.

Toda resnično žalosten konec čilske demokracije bo le tedaj, če bodo vsi Čilci sklonili svoje glave in obupali nad možnostjo biti sami sebi gospodarji doma. Čilska osvobodilna gibanja in mestne gverile pa imajo možnost, da ta mit prevzetne ameriške nadsile razblinijo. Naša človeška dolžnost in državljanska demokratična solidarnost pa zahtevata, da ta osvobodilna gibanja dejansko, zavestno in prepričljivo podpiramo.

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 30. septembra 1973, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Ludwig van Beethoven: Sonata št. 7 v c molu. 10.15 Poslušali boste, 11.15 Mladinski oder: »Zid hrabrosti«. Radijska igra, napisal Aleksander Marodič. Režija: Lojzka Lombar. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Nepozadbe melodije. 13.30-15.30: Glasba po željah. 14.30 Nedeljski vestnik. 15.30 »Komisar Pollin ima dober nos«. Radijska drama, napisal Franc Jeza. RO. Režija: Jože Peterlin. 17.00 Sport in glasba. 18.00 Glasba na temo. Modest Mussorgski - ork. 18.45 Jazz koncert. 19.25 Zgodovina italijanske popevke. 20.00 Sport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodoba na glasba. Krešimir Pribec: Lamento za godala (1968). Zagrebški solisti. 22.20 Zabavna glasba.

♦ PONEDELJEK, 1. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami, zanimivosti in glasba za poslušavke. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. Pripravlja Danilo Lovrečič. 18.15 Umetnost, književnost in prireditve. 18.30 Glas in orkester. 19.00 10 minut z Deodatom. 19.10 Odvetnik za vsakogar. 19.20 Jazz. 20.00 Športna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti. Sopranistka Ileana Bratuž-Kacjan in pianist Andrej Jarc izvajata samospeve Benjamina in Josipa Ipavca - Slovenski ansambli in zbori. 22.15 Zabavna glasba.

♦ TOREK, 2. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 12.50 Medigra za trobila. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Komorni koncert. Pianist Aldo Ciccolini. 18.55 Poje Shirley Bassey. 19.10 Odmevi kmečkih puntov v slovenskem pripovedništvu in pesništvu. Karel Mauser: »Puntar Matjaž« (Martin Jevnikar). 19.25 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Sport. 20.35 Richard Wagner: Tristan in Izolda, opera. Prvo dejanje. Vodi Zubin Mehta. »Pogled za kulise«. (Dušan Pertot). 22.05 Zabavna glasba.

♦ SREDA, 3. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Akademski komorni zbor »Collegium Musicum« iz Beograda. 18.55 Blues melodije. 19.10 Higiena in zdravje. 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.35 Simfonični koncert. Vodi Nino Sanzogno. Sodeluje pianist Emil Giljels. G. F. Maripiero: Pause del silenzio. V odmoru (21.203 Za vašo knjižno polico. 22.25 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 4. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. Pripravlja Danilo Lovrečič. 18.15 Umetnost. 18.30 Nove plošče resne glasbe. 19.10 Božanska komedija v prevodu Andreja Capudra (Alojz Rebula). 19.25 Za najmlajše. 20.00 Šport. 20.35 »Papá ekscelenca«. Drama, napisal Gerolamo Rovetta, prevedla Lelja Rehar. Stalno gledališče v Trstu. Režija: Adrijan Rustja. 22.05 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 5. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Daniele Zanettovich: Concerto di Materada za godalni orkester, kvartet trombil, mezzosopran in recitatorja. 18.45 Glasbeni feljtoni. 19.10 Liki iz naše preteklosti: »Franc Abram« (Martin Jevnikar). 19.20 Jazz. 20.00 Šport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. 21.45 V plesnem koraku. 22.05 Zabavna glasba.

♦ SOBOTA, 6. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30-15.45 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio. 17.00 Za mlade poslušavce. Pripravlja Danilo Lovrečič. 18.15 Umetnost. 18.30 Pianist Ennio Silvestri. G. Russolo: Suita: S Magris Sirsen: Mala suita. 18.45 Glasbeui collage. 19.10 Družinski obzornik. 19.25 Revija zborovskega petja. 20.00 Šport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 V Stritarjevem salonu: »Prešernov god v Elizeju«. Napisala Josip Stritar in Mirko Mahnič. RO. Režija: Jože Peterlin. 21.20 Orkester pod vodstvom Ferda Pomykala. 21.30 Vaše popevke. 22.30 Zabavna glasba.

Sovjetsko posojilo Jugoslaviji

Predsednik sovjetske vlade Kosigin je na uradnem obisku v Jugoslaviji. Po pogovorih s predsednikom vlade Bijedičem v Beogradu bo obiskal Tita na Brionih, nato pa nekatere republike.

Včeraj so se v Beogradu končali diplomatski razgovori med sovjetskim prvim ministrom Kosiginom in njegovim jugoslovanskim kolegom Bijedičem.

Oba ministra sta si izmenjala poglede o zunanji politiki obeh držav in o tesnejšem sodelovanju obeh v tej smeri.

Še bolj stvarni pa so bili razgovori o gospodarskem sodelovanju Sovjetske zveze in Jugoslavije. Prva bo dala visoko posojilo v znesku 45 milijonov dolarjev za postavitev velikih industrijskih naprav pri izdelavi aluminija. Jugoslavija pa bo ta svoj dolg odplačevala z aluminijastimi tovarniškimi izdelki. Moskovski minister je predložil tudi načrt za trajno gospodarsko sodelovanje med obema državama, zlasti za izmenjavo izdelkov, kateri primanjkujejo eni ali drugi pogodbeni strani.

Istočasno je na neuradnem obisku v Splitu oddelek sovjetske sredozemske mornarice.

Pogovori se nanašajo na jugoslovansko politiko neuvrščeniosti in verjetno na gospo-

darske odnose ter sodelovanje. Sovjetski delež v jugoslovanski zunanji trgovini postaja vse važnejši.

TRDA PEST VOJAŠKE VLADE V ČILU

Sovjetska zveza in za njo še Vzhodna Nemčija, Bolgarija in Češkoslovaška so pretrgale diplomatske stike s Čilom, zaradi vojaškega državnega udara.

Razmere v Čilu so še vedno hudo razravnane, čeprav je življenje spet steklo, potem ko je bilo kakih osem dni kot ohromelo. Zdaj poročajo, da je začela vojaška vlada bolj sistematičen lov na levičarske politike, sindikaliste in aktiviste. V nogometnem stadionu v Santiagu je zaprtih blizu 6000 ljudi, katerih usoda je negotova. Ker pa je v Čilu že veliko tujih čarnikarjev, je upati, da jih ne bodo pobili, kot so se slišali pretekle dni zaskrbljeni glasovi. Pač pa je vlada objavila, da je bilo pri poskusu pobega med transportom ustrelenih 6 oseb, med njimi eden izmed vodilnih sindikalistov med pristaniščniki in nek levi politik.

Po uradnih podatkih je zahteval državni udar 287 smrtnih žrtev, med njimi 17 vojakov, ki so jih ubili prve dni po udaru ostri strelci.

Mihec in Jakec se menita od Saharova in Pahorja

— Znaš Jakec, kaj se jest čudem? De niso še zašili tisteh dveh tam gor u Rusiji.

— Kej misleš Saharova jn Solženicina? Res je nekam čudno. Delasta intervjuje, šim-

fasta pruti vladi, kličesta na pomuč ceu svet, ne pršparasta prou nobene jn — neč. Vlada jem samo daje pruti, organizira resolucije pruti njem jn prave, de sta izdajalca, ma družga neč.

— Treba je prou reč, de si tisti Saharov dosti upa. Prave, de mednarodno pomirjenje ne velà neč, če ni nobene svobode za pisat jn govort jn pole, de vlada grdo ravnà sez teletualcami jn de vse tiste, ke jemajo kej za reč, neško dene u norišnico, kamer jem dajejo ane injecjone, an halopiridol, ke pole postane člok ku štraca.

— Ma za šimfat pruti vladi more bet človek res naumen...

— Jakec, mouči! Jn pole se oglašà še tisti Solženicin, tisti pisatelj, ke je dobu Nobelovo nagrado. Za še bol jezet vlado, je predlagau, nej dajo Saharovu nagado za mir. Jn Saharov, se zna, je precu reku, de tu be blo lepu.

— Ma sta res spraula pokonci dosti ledi. Za njuh so se vre oglasli nekšni ministri na Svedskem, na Norveškem, u Nemčiji jn drugod. Prfina u parlamenti bojo govorili od njuh. Jn taku je zdej Rusija zastran Amalrikov, Grigorjenkov, Danielov prouzaprour na zatožni klopi. In vse zastran dougeh jezikov tistka Saharova jn Solženicina. Je prou res čudno, de jem oblast vse tu pesti.

— E, dragi moj, tu nista dva navadna človeka. Aden je veleč učenjak, ke je naredu rusko atomsko bombo, drugi je pej an pisa-

tel, ke ga pozna ceu svet. Jn take ledi je nomalo težko neško dištrigirat. Morbet niso nanka u ruskem cekaji vsi aneh misli, de be jeh zašili u kašno norišnico. Tistmi Saharovi so že naročili, nej se pesti pregledat od anga dohtarja, ma uan neče. Jn taku zdej oblast ne zna, kej naredet. Čeglih dosti sitnarejo jn razbivajo škatle, jem nanka oblast ne more vzet velave. Jn taku more, čeglih nerada, ž njimi nomalo potrpet. Vidi, denmo reč, tudi tle pr nas: čeglih je Primorski dnevnik drugače korazen časnik, si vselih ni upau moučat, kadar je jemu šestdesetletnico tisti pisatelj Boris Pahor. Kej češ, Pahor je an pisatelj, ke ga pozna cela Slovenija jn še dosti teletualcov drugod po sveti. Za njem bo nekej ostalo jn ne bo koker za kašnimi uredniki. ke bo samo zasmrdelo jn pole bo vsega konc. Jn taku ni šlo drugače jn je blo treba napisat jubilejni članek. Ma znaš kaku je, kadar more človek napisat nekej, kar mu ne gre dol? Jn taku je tisti članek strašno pust jn mu pr tolko čakolah niso nanka neč voščeli jn niso neč rekli »kolkor kaplic, tolko let«, koker je navada pr tašneh priložnosteh. Jn ke se jem je med pisanjem nabirala ihta, so za konc, namesto dobre besede, rekli, de je u politiki falirau.

— E Mihec moj, če be teli naštevat, kadu vse je u politiki falirau...

— Sej, sej! Jn prouzaprour, če aden ni izvoljen, še ni prou neč dokazano, de nima razon. Jn taku so napisali an finale, ke je, ke je...

— Deplasiran.

— Taku ja! Ma narlepše je povedau tisti dohtar Dolhar. U anmi pismi uredništvu je reku, de je Primorski že večkrat zamedu priložnost, de be kej povedau, ta bot je pej zamedu priložnost, de be moučou.

— A ja, Mihec, fajm jem je zagodu.

Nobelovo nagrado za mir bo dobil Saharov?

Skupina zahodnonemških poslancev se je zavzela za to, da bi norveški parlament podelil Nobelovo nagrado za mir za leto 1973 sovjetskemu fiziku Saharovu, ki je začudil ves svet s svojim pogumnim protestiranjem proti zatiranju svobode in izobražencev v Sovjetski zvezi, ki se ne strinjajo z režimom glede notranje in zunanje politike.

Mirovno Nobelovo nagrado za Saharova so predlagali še mnogi drugi mednarodni krogi, pa tudi pisatelj Solženicin. Mislimo da si je res nihče tako ne zasluži kot Saharov, ki je tudi že pred nekaj leti objavil v knjigi pogumno kriti-

ko nesvobodnih razmer v sovjetski državi in pokazal, kako mora biti pravi izobraženec soodgovoren za vodstvo politike in vsega življenja v svoji državi.

—o—

ZA SPOSTOVANJE SLOVENSKIH IMEN KRAJEV

Kot znano, pripravlja dežela Furlanija-Julijska krajina tehnični zemljevid dežele. V tej zvezi so župani posameznih občin že dali svoje pripombe oziroma izrazili mnenja. Tako se je med drugimi zavzel za slovenska imena na tem zemljevidu devinsko-nabrežinski župan dr. Legiša. Svetovalec Slovenske skupnosti dr. Štoka pa je naslovil na predsednika deželnega odbora Comellija posebno pismo, v katerem se je zavzel za strogo upoštevanje slovenskih in ledinskih imen posameznih krajev v deželi. Dne 18. septembra je dr. Štoka prejel od deželnega odbornika Colonija odgovor. Kot znano, je odborniku Coloniju podeljena v okviru deželne vlade skrb za slovenska manjšinska vprašanja. Odbornik Coloni piše tudi v imenu predsednika Comellija in med drugih takole pravi: »V zvezi s pripravo tehničnega deželnega zemljevida želim zagotoviti, da sem skrbno vzel na znanje zahteve, ki jih vsebuje pismo.«

Prav zares želimo, da bi bila deželna uprava pri tem delu natančna in objektivna ter izdelala takšen zemljevid, ki bo pogodu tudi slovenskemu prebivalstvu v deželi.

SREČANJE V BOLOGNI

Konec prejšnjega tedna je bilo v Bologni trodnevno srečanje italijanskih kristjanov na temo »Kristjani in socializem«. Srečanje so pripravile organizacije katoliških delavcev ACLI, sindikat delavcev CISL, gibanje »7 november« ter revije Testimonianze, Idoc in Com. Udeležilo pa se ga je nepričakovano veliko število ljudi. Glavni govorniki so bili teologi Giulio Girardi, Ernesto Balducci, Arnaldo Nesti, Gabriele Gherardi ter nekaj laikov in med temi predvsem predstavniki verskih skupin po Italiji.

Bretonci protestirajo proti zatiranju svojega jezika in narodnosti

Bretonska kulturna zveza (Emgleo Breiz) je razposlala te dni listom in raznim forumom ter ustanovam po svetu izjavo v angleščini, francoščini in bretonščini o »Položaju bretonskega jezika in kulture«, ki je bila predložena lani na kongresu Mednarodne zveze za obrambo ogrošenih jezikov in kultur v Celovcu. Na brošuri je natisnjeno »Klagenfurt-Celovec«. Izjava opozarja svetovno javnost, kako francoske oblasti še vedno zatirajo bretonski jezik, ki ga uporablja še okrog 600.000 ljudi in ki ima že tudi svojo kar obsežno in kvalitetno literaturo. Kot znano je bretonščina keltski jezik, soroden irščini, škotščini in waleščini. Svoj čas so celo sramotili in kaznovali otroke, ki so v šoli govorili svoj materni jezik: bretonščino. Hoteli so doseči, da bi bretonščina čimprej izumrla.

Zdaj je bretonščina prostovoljen predmet v višjih srednjih šolah v Bretoniji, a v osnovnih in nižjih šolah je še vedno ne poučujejo, čeprav je vedno več učencev, ki bi hoteli tak pouk. Radijske oddaje v bretonščini znašajo samo 2 uri in 25 minut na teden, televizijske oddaje pa po 15 minut dvakrat na mesec. Dejansko se francoske oblasti niso odpovedale svoji nameri, da bretonski jezik zatirajo.

V izjavi zahtevajo Bretonci pouk bretonščine v vseh šolah (samo kot predmet), pouk regionalne (bretonske) zgodovine, gospodarstva in kulture, ukrepe za vzgojo bretonskih učiteljev, več ur na teden za bretonske oddaje v radiu in televiziji ter večjo vlogo bretonščine v javnem življenju (tudi v krajevnih imenih).

PA SLOVENIJA?

V Trstu je zbudila pozornost novica, da so na Češkoslovaškem že dogradili svoj del velikega plinovoda, po katerem bo dotekal naravni plin iz Sibirije v Srednjo Evropo. Na Češkoslovaškem se razcepi plinovod v dva kraka. Eden bo peljal preko Avstrije do severne Italije. Preko meje bo segal blizu Trbižja, a v Huminu (Gemono) bo priključen na plinovod, ki bo peljal iz Tržiča.

Kot znano, so se v Sloveniji še pred nedavnim ukvarjali z načrtom, da bi se tudi Slovenija povezala s tem velikim plinovodom in se preskrbela s sovjetskim plinom. To je tudi nujno, ker v Sloveniji akutno primanjkuje energetskega virov in kuriv. Toda potem so iz razlogov, ki niso bili docela pojasnjeni, odstopili od tega načrta. Morda so posredni finančne in zunanje-politične težave. Vsekakor je Slovenija v nevarnosti, da ostane otok sredi prepletanja plinovodov in naftovodov v Italiji, Avstriji, na Madžarskem in Hrvatskem.

SMRT KOCBEKOVE HČERKE

Po kratki bolezni je v Ljubljani nenadno umrla Lučka Kocbek, hčerka pesnika Edvarda Kocbeka. V službi je bila kot višja medicinska sestra na dermatološki kliniki. Njena nenadna smrt je hudo prizadela vse, ki so jo poznali in jo imeli radi zaradi njene ljubeznivosti in vedne pripravljenosti pomagati. Pokopali so jo v pone-deljek popoldne na Žalah.

Žalostnim staršem in bratoma Matjažu in Juriju izražajo globoko sožalje vsi, ki cenijo velikega slovenskega pesnika ter misleca in njegovo družino. Sožalju se iskreno pridružujejo uredniki in sodelavci Novega lista.

UMRLA JE ANA MAGNANI

V Rimu je umrla v sredo filmska igralka Anna Magnani. Bila je že dalje časa hudo bolna. Anna — po rimsko Annarella — je bila eden najbolj simpatičnih in hkrati tragičnih ženskih likov italijanskega filma, tesno povezana z njegovim rastjo po vojni, ko je nastopala v raznih nepozabnih neorealističnih delih. Zdaj že precej let ni več igrala, delno zaradi spremenjenega okusa režiserjev in občinstva delno zaradi bolezni.

Na večer njene smrti je oddajala televizija film »1870«, v katerem igra Anna Magnani skupaj z Mastroiannijem.

STOKA ZA SLOVENSKO MANJSINO

Dne 12. t. m. je predsednik deželnega odbora Comelli poročal v prvi deželni komisiji o bližnjem sestanku predsednikov vseh dežel s predsednikom vlade. Na sestanku bodo obravnavali vsa vprašanja, ki pobliže zadevajo dežele in njihovo ureditev. Comelli se je obvezal, da bo v imenu deželnega odbora zahteval »vedno bolj popolno zaščito« državljanov slovenskega jezika ter televizijske programe tudi v slovenskem jeziku, kolikor bi to tehnične težave dopustile. Štoka je v odgovoru dejal, da je res že čas, ko se morata država in dežela sporazumeti glede reševanja slovenskih vprašanj, da ne bomo kot narodna skupnost stalno nekje izigrani. Medtem pa dežela lahko rešuje probleme, ki so v njeni pristojnosti in ki so ji bližje kot državi, saj je v posebnem statutu člen 3 prav zaradi nas Slovencev. O televizijskih programih v slovenskem jeziku je Štoka obširneje spregovoril. O tem pa bomo poročali prihodnjč.

KAR NAPREJ ROVARIJO ZARADI

»CONE B«

(Nadaljevanje s 1. strani)

Chamberlainom in Daladierom točno pred 45 leti, ko so barantali za ozemlje Češkoslovaške. Vemo, kam je tisto barantanje pripeljalo.

Vsekakor pa je absolutno fantastično, če si kdo predstavlja, da bo slovenski narod kdaj prostovoljno pristal na to da se odpove delu Primorske, svoji obali in svojemu izhodu na morje. Take predstave mejijo že na shizofrenijo. Pri misovcih nas to ne čudi, toda od predstavnikov levosredinske vlade pa bi lahko zahtevali, da končno trezno presodijo vso zadevo in da o njej tudi jasno spregovorijo ter povedo resnico, ne pa da se poslužujejo nerazumljive in dvoumne frazeologije. Italijani, vsi, od skrajne levice do skrajne desnice, naj zvedo, da je bivša cona B danes del slovenske republike, del slovenskega narodnega ozemlja in da pomeni vsakršno razpravljanje o njej v italijanskih šovinističnih in vladnih krogih hudo provokacija vsega slovenskega naroda, ki je po drugi svetovni vojni spet dovolj žrtvoval za dobro sožitje in mir z Italijo, in tudi vse Jugoslavije ki je enako zainteresirana in mora biti zainteresirana za nedotakljivost vseh svojih narodov in delov.

Dr. F. Tončič - osemdesetletnik

V petek, 28. t.m., praznuje 80. obletnico rojstva znani in ugledni tržaški odvetnik ter slovenski javni delavec dr. Frane Tončič. Prva ugotovitev ob tem njegovem jubileju je, da bi mu nihče ne prisodil tako častitljive starosti, saj ga lahko vsak dan srečamo, kako z naravnost mladeniško in elegantno držo koraka v svojo pisarno, točen kot ura, vedno prijazen, vljuden, ustrežljiv, gospod v pravem smislu besede.

Jubilantova življenjska pot ga je še kot študenta pripeljala iz rojstne Hrušice v slovenski Istri v Trst, kjer se je takoj vključil v slovensko javno življenje. Tako ga še pred diplomom in doktoratom iz pravnih ved srečamo v uredništvu »Edinosti« in nato v vseh tedanjih slovenskih političnih in kulturnih organizacijah v Trstu in na Primorskem. Dr. Tončiču je vsekakor treba priznati vrhano mero civilnega poguma, ko se je ob razpustu vseh slovenskih organizacij in v času najhujšega fašističnega preganjanja odločil prevzeti odvetniško pisarno tedanjega državnega posl. dr. Josipa Vilfana, ki je moral v inozemstvo, če je hotel učinkovito nadaljevati boj za obstoj in svobodo svojega ljudstva. Tako je ta pisarna tudi v najbolj temnih časih naše zgodovine simbolno in dejansko ostala kraj pričevanja naše prisotnosti in hkrati trajen klicar upora ter odpora proti zatiralnemu režimu. Dr. Tončič je bil na znanim tržaškem procesu pred posebnim sodiščem decembra leta 1941 obsojen kot član skupine slovenskih izobražencev na vrsto let ječe. V Trst se je vrnil spomladi leta 1944 in se kmalu ponovno vključil v narodnoosvobodilno gibanje.

V povojnem času se je naš jubilar aktivno udeleževal v slovenskem političnem življenju, najprej v vrstah Osvobodilne fronte, nato pa v skupini neodvisnih Slovencev, ki ji je bil soustanovitelj. Toda bolj kot izrazito strankarsko politično delo ga je mikalo strokovno, znanstveno delo, saj je treba omeniti, da so vsi pomembni politični dokumenti tržaških in drugih zamejskih Slovencev nastali tudi izpod peresa dr. Franeta Tončiča. Glavno zaslugi ima naš jubilar tudi za ustanovitev društva »Pravnik«, ki mu predseduje od njegovega nastanka. Se in še bi lahko naštevati o dr. Tončiču, vendar menimo, da mu

POMOČ JE NAKAZANA

Deželni odbor je priznal škodo, ki jo je povročila toča z dne 9. julija letos v Boljuncu, Dolini in Kroglah; za ta področja je postal veljaven zakon, ki predvideva posebne olajšave za kmetovalce. Kdor je imel najmanj 20 odst. škode na celotni proizvodnji, sme zaprositi za petletno posojilo z 1 odst. obrestno mero. Ta posojila bodo nudile tudi kmečke posojilnice in hranilnice.

Rok za predložitev prošenj, ki jih je treba nasloviti na Kmetijsko nadzorništvo v Trstu, poteče 2. novembra letos.

Ker je treba v prošnji navesti natančne podatke o velikosti posestva, priporočamo kmetovalcem, da si preskrbijo katastrske oziroma zemljiškoknjižne izpise.

SOŽALJE

Članu Radijskega odra in sodelavcu Radia Trst A g. Danilu Lovrečiču je umrla mati. Naše iskreno sožalje.

naredimo najlepši poklon, če ob tej priložnosti zapišemo, da je zlasti v zadnjih desetletjih nekakšen katalizator vsega slovenskega javnega življenja na Tržaškem, saj med drugim ni zastoj že deset let »začasni« predsednik upravnega odbora Kulturnega doma v Trstu.

Ob njegovem častitljivem jubileju mu zato iz vsega srca želimo še mnogo zdravja, sreče in zadovoljstva, predvsem pa, da bi dočkal uresničenje vsaj dela tistih idealov, za katere je vse življenje nesebično in požrtvovalno delal.

D. L.

TRŽAŠKO POMORSTVO — LE ŠE POMOLI IN PRISTANIŠČNIKI

V ladjedelnicah v Tržiču so začeli na veliko graditi petrolejske ladje z nosilnostjo okrog 250.000 ton. V sredo zvečer so splavili za družbo »Antares« iz Cagliarija novo ladjo te nosilnosti, ki je dobila ime »Ritina«. Blagoslovil jo je goriški nadškof Cocolin.

Le žal, da so drugje bolj podjetni kot Tržičani, kar zadeva pomorsko gospodarstvo. V vsej tržaški pomorski dejavnosti je zdaj le še malo tržaškega, razen pomolov in — pristaniških delavcev.

V TOREK SEJA TRŽAŠKEGA OBČINSKEGA SVETA

Tržaški občinski svet bo imel sejo v torek, 2. oktobra ob 18.30. Razpravljal bo o vprašanjih, resolucijah in interpelacijah. Zadeve, ki jih bo obravnaval, se nanašajo na mnoga področja občinskega življenja.

UČITELJIŠČE OPOZARJA

Ravnateljstvo državnega učiteljišča A. M. Slomšek v Trstu vabi starše, ki tega še niso storili, da dvignejo v tajništvu obrazec za deželni študijski prispevek, ki ga morajo skupaj s šolskim potrdilom vložiti najkasneje do 30. septembra na pristojnem občinskem uradu.

ŠOLSKA MAŠA ZA UČITELJIŠČNIKE

Ravnateljstvo Državnega učiteljišča A. M. Slomšek v Trstu sporoča, da bo začetna šolska maša v ponedeljek 1. oktobra ob 8. uri v župni cerkvi pri Sv. Ivanu.

ŠOLSKA MAŠA ZA LICEALCE

Ravnateljstvo Državnega znanstvenega liceja »France Prešeren« v Trstu sporoča, da bo šolska maša dne 1. oktobra ob 8. uri v cerkvi pri Sv. Ivanu.

PRVA POKRAJINSKA RAZSTAVA ŽIVINE SIVO RJAVE ALPSKE PASME JE DOBRO USPELA

Pokrajinsko združenje rejcev je v sodelovanju s Kmetijskim nadzorništvom priredilo prejšnjo soboto v Bazovici prvo pokrajinsko razstavo živine sivo rjave alpske pasme ob udeležbi mnogih živinorejcev, predstavnikov kmetijskih oblasti, ustanov in organizacij ter predstavnikov krajevnih uprav in deželne uprave. Na razstavi je sodelovalo 70 rejcev, ki so predstavili 130 glav izbrane, selekcionirane živine. Ocenjevalne komisije so nagradile živinorejce po kategorijah. Prvo nagrado v posameznih kategorijah so dobili Miroslav ŽIGON Zgonik 36 (I. kat.), Anton RAZEM, Gročana 18 (II. kat.), Josipina GRUDEN, Mavhinje 47, (III. kat.), Andrej METLIKA, Bazovica 32 (IV. in V. kat.), Miroslav ŽAGAR, Bazovica 22 (VI. kat.). Nagrado za najboljša vimeņa je prejela krava Andreja Metlike iz Bazovice (2. in 3. nagrado pa kravi Miroslava Zagarja iz Bazovice). Posebno nagrado za najstarejšo kravo na razstavi staro 19 let in ki je že 16-krat otelila, je dobil Alfonz Žužek iz Mavhinj 27.

SLABO KAZE ZA VINO

Letošnje dolgo in vroče poletje je vzbujalo upe, da bo letošnja vinska letina dobra po kvaliteti, če že ne obilna. Toda dolgotrajno slabo vreme z dežjem, silovitimi plohami hladom in burjo, ki je zadnji čas zajela vso deželo, je uničilo te upe. Deževje in burja sta napravila na trti že nepopravljivo škodo. Večina vinogradnikov namreč še ni bila obrala grozdja.

Slabo vreme imajo tudi v Sloveniji. V Istri pa so plove in burja skoraj uničili letino grozdja. Tudi drugače so povzročile veliko škodo. V Rovinju je burja razkrivala hiše. Razdejala je streho na 60 hišah.

SESTANEK DEŽELNEGA SVETA

Deželni svet Furlanije - Julijske krajine bo imel v skladu z določilom statuta, da se lahko sestane prvi nepraznični dan v februarju in oktobru, sejo 1. oktobra. Na dnevnem redu bodo vprašanja, nato pa volitve članov in strokovnjakov v razne odbore in komisije, ki spadajo v pristojnost deželnega sveta.

V sredo pa sta se sestali prva in druga stalnakomisija. Druga komisija je pod predsedstvom inž. Ermana razpravljala o pomoči kmetom zaradi neurij in uim ter o izpolnitvi deželne zakonodaje v ta namen, prva komisija pod Ribezzijevim predsedstvom pa o aktualnem vprašanju odnosov med državo in deželami.

Koliko stane stanovanje v Trstu

V zadnjih dveh letih se je cena stanovanj v Trstu praktično podvojila. Neka tržna raziskava je ugotovila, da se je kvadratni meter novih stanovanj podražil v dveh letih od 100-150 tisoč lir na 200-300 tisoč lir. Srednjeveliko stanovanje z 80 kv. m površine stane torej zdaj od 16 do 24 milijonov lir, glede na to, v katerem mestnem okraju leži, v kakšni hiši je in v katerem nadstropju. Cena variira od nadstropja do nadstropja za pol milijona do 800.000 lir. Stanovanja v lepših hišah z razgledom stanejo tudi 30 do 40 milijonov in več.

Tudi majhna stanovanja, ki obsegajo samo spalnico, dnevno sobo, tesno kuhinjo in kopalnico, je zdaj težko kupiti pod ceno 10 milijonov.

Tako zvišanje cen novih stanovanj so povzročili predvsem povečani stroški za delovno silo in podražitev materiala.

Iz statistik trgovinske zbornice je razvidno, da je bilo v prvih sedmih mesecih prodanih v Trstu 3.365 nepremičnin, pi čemer pa so všteta mnoga skladišča, stara stanovanja in drugo.

Lep uspeh domačih zborov v Gorici

Nastopali so po vrsti moški, ženski in mešani zbori. Najprej so tekmovali v polifonskih skladbah, nato pa v narodnih pesmih.

Za nas Slovence, posebno goriške, je hvalevredno, da so se med prve zборе v precej ostri mednarodni tekmi uvrstili tudi naši domači pevski zbori.

V moški skupini se je odlikoval moški zbor M. Filej iz Gorice, ki je zasedel drugo mesto.

Tretje mesto v isti kategoriji pa zbor »Vasilij Mirk« s Proseka. Oba sta izzvala pri nedeljskem zaključku najboljših zborov burno priznanje.

Tretji slovenski domači zbor, ki se je tudi uvrstil med priznanja vredne je mešani zbor »Lojze Bratuž« iz Gorice. V hudi tekmi s šestnajstimi drugimi zbori je zavzel 15. mesto. Po mnenju nekaterih strokovnjakov, bi mu pa zlasti po popoldanskem nedeljskem nastopu morali prisoditi precej višje mesto. Vsekakor pa je treba obema zboroma čestitati za

njun pogumni nastop in tudi za dosežene točke v pravi tekmi z močnimi tujimi zbori.

Omenimo naj še, da je med ženskimi zbori dosegel četrto mesto ženski zbor z Jesenic.

Vsi štirje slovenski zbori so s svojimi vzornimi nastopi in tudi s strokovno izvedbo pokazali svetu, da je zborna petje pri Slovencih še vedno ena najbolj gojenih kulturnih paog.

Vrh

ZVEZA S SVETOM

Na Vrh, ki stoji na enem najlepših in najbolj razglednih vrhov goriške okolice, postaja vsako leto bolj vabljiva turistična točka. V prvi vrsti skrbijo za njen razvoj domačini sami, ki dajejo pobude in prostovoljne prispevke v delu in denarju za razne javne naprave (za igrišče, šolo cerkev).

Manjkajo pa še vedno dobre prometne povezave na goriško stran. Po nešteti opravilih, na delo in v šole hodijo vsak dan v Sovodnje in Gorico. Zato si prizadevajo, da bi se vpeljala boljša redna avtobusna proga med Gorico, Sovodnjami in Vrhom. Občina tudi razume te upravičene želje. Seveda ima pri tej zadevi odločilno besedo tudi prevozno avtobusno podjetje, ki je zdaj v zasebni upravi.

Prav tako bi se morala zavzeti za zvezo vrhovskega okraja s svetom tudi pokrajinska uprava. Tu gre predvsem za ureditev preozradi hudih ključev in ovinkov že dosti proke ceste po Ušju, ker se je pripetilo tudi zametnih nesreč.

UMAZANI KOREN

Stalno se ponavljajoči glasovi o okuženih vodah so zbudili tudi goriške zdravstvene oblasti, da so začele preiskovati snago potokov in Soče v bližini mesta.

Biokemične analize so ugotovile, da je potok Koren, ki teče, sicer pokrit, skozi mesto, izredno okužen. Poln kužnih miazmov in bakterij je zlasti pri železniškem prehodu na Blančah, blizu severne postaje. Tam je pravo leglo velikih komarjev in drugega mrčesa.

Pokazalo pa se je, da je tudi Soča že precej okužena, posebno od Stražic navzdol, kjer se iztekajo v njeno strugo umazani odtoki iz mesta.

NADŠKOF V AFRIKI

Goriški nadškof mons. Cocolin se je zopet odpravil na misijonsko-dobrorelno potovanje v severozahodno Afriko. Kot je znano se je tam ustanovilo po njegovi apostolski gorečnosti središče za zdravljenje gobavcev, katero podpira predvsem goriška nadškofija.

V nedeljo ob eni uri po polnoči se je zaključilo v Gorici 12. mednarodno pevsko tekmovanje. Letošnja štiridnevna prireditev, od 20. do vključno 23. septembra, je po dobri organizaciji, po številu nastopajočih, 12 pevskih zborov iz desetih evropskih držav, in po kvalitetnem izvajanju preseгла vsa prejšnja enaka srečanja.

SKOK V SOČO

V Gorici se že nekaj let ponavlja skok v Sočo s pevmskega mosta. Znani mali in čokati Nini Orzan ponavlja vsako leto to vrto-glavo početje 18 metrov globoko v mrzlo Sočo.

Tudi letos, v nedeljo popoldne je ponovil svoj poskus v mrzle valove. Okrog mosta se je zbralo okrog dva tisoč gledavcev, ki so ploskali Ninitu, ko si je spet priboril naslov »Kralj Pevme«. Prihodnje leto se bodo zanj potegovali še drugi kandidati.

ZAČETEK ŠOLE

Novo šolsko leto 1973-74 na slovenskih srednjih šolah v Gorici se bo uradno začelo v ponedeljek 1. oktobra.

Ta dan bo ob 10. uri šolska maša v stolni cerkvi.

Dijaki naj se zberejo pol ure prej, vsak na svoji šoli.

DEŽELNI CENTER ZA VINOGRADNIŠTVO

V Vidmu je začel delovati deželni center za vinogradništvo in vinarstvo, v skladu z deželnim zakonom o pospeševanju plemenitih poljedelskih kultur. Za predsednika upravnega sveta je bil izvoljen vinski strokovnjak Orfeo Salvador. Deželni odbornik za poljedelstvo Tripani je ob tej priložnosti poudaril pomen, ki ga bo imel novi center za razvoj vinogradništva in vinarstva v naši avtonomni deželi. Upati je, da se ga bodo posluževali tudi naši vinogradniki in vinarji ter da bodo zares ugodno občutili njegovo delovanje.

Števerjan

KONEC ŠPORTNEGA TEDNA

Športni teden v Števerjanu, ki ga je organiziralo športno združenje Brda, je zelo dobro uspel.

Zaključil se je prejšnji torek in sredo z zadnjo točko tekmovalnega sporeda, z namiznim tenisom. Tekmovalcev in tekmovalk je bilo kakh trideset.

Po vrstnem redu so se z doseženimi točkami uvrstili: Ženske: Maraž Loreta, Terše Silvana, Bulfoni Orieta. Mlajši: Skormanc Marko, Puntar David, Terpin Damijan. Starejši: Fattore Klavdij, Mužič Joško in Dorini Rinaldo.

Nagrajevanje bo 11. novembra. Povezano bo s kulturnim programom, o čemer bomo poročali.

Športne tekme so se končale, zdaj je pa v polnem razmahu delo v vinogradih in v vinskih hramih. Trgatev pa ovira neprestano deževje, ki traja že od petka. Skoda, da je ta odvišna moča prišla prepozno. Kljub vsemu pa je grozdju le pomagala. Smemo se nadejati, da bo letošnji vinski pridelek dosegel lanskega.

SLEPARSKI AGENTI

Govorjenje o poviških pokojnin in o posebnih ustreznih prošnjah naslovljenih na urad za socialno skrbstvo je zbudilo tudi nekatere premetone ptičke. Po vaseh se potikaje nekateri sleparčki, ki se predstavljajo za uradnike omenjenega urada ter obljublajo naivnim upokojencem, da jim bodo preskrbeli poviške, seveda proti primerni nagradi. Policija je na Oslavju že prijela enega teh tičkov.

MEJNI PREHODI

Po želji nekaterih bralcev prinašamo urnik mejnih prehodov druge kategorije v goriškem okolišu:

Solkan od 7. do 18.30 ure
Števerjan od 7.30 do 19. ure
Štandrež od 7. do 19. ure
Škrljevo od 6. do 21. ure
Palkišče od 6. do 21. ure
Zeglo od 7. do 19.30 ure.

Ob 50-letnem jubileju goriške Mohorjeve družbe

Goriška Mohorjeva družba bo čez dober mesec obhajala petdesetletnico svoje ustanovitve. Dne 17. nov. 1923 je nadškof Frančišek B. Sedej ustanovil Družbo sv. Mohorja kot cerkveno bratovščino, potrdil njena pravila in osrednji odbor. S tem dnem je ta najmočnejša slovenska književna založba v nekdanji Julijski krajini začela s svojim delovanjem.

Za svoj zlati jubilej najavlja GMD nadvse pomembno zbirko Mohorjevih knjig za leto 1974:

1. KOLEDAR: sodoben, pester, vsebinsko zelo bogat.

2. Dr. Mikuletič: INTERNATITIS. Kronika iz internacije v Italiji v letih 1941-1943.

3. SLAVNOSTNI ZBORNIK GMD, vsestranski prikaz družbene dejavnosti v loku zadnjih 50 let.

4. PRIMORSKI SLOVENSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON, I. zvezek. Galerija likov vseh za primorske Slovence zaslužnih osebnosti.

Ker bodo knjige izšle v sicer večji, a še vedno omejeni nakladi, priporočamo prednaročilo pri krajevnih poverjenikih (slovenski župniki) ali pri Mohorjevi pisarni (Riva Piazzutta 18, 34170 Gorizia).

ODBOR GMD

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Izšel bo ponatis Pleteršnikovega slovarja

Cankarjeva založba bo izdala v reproduciranem ponatisu znameniti Slovensko-nemški slovar Maksa Pleteršnika, s čimer hoče počastiti obletnico smrti tega zaslužnega slovenista. Izdaja bo obsegala dve debeli knjigi. Prva bo imela 900 strani, druga pa 988.

Pleteršnika je odlikoval v primerjavi z mnogimi drugimi slovenskimi jezikoslovci velik realizem. Vedel je, da temelji jezik predvsem na besednem zakladu, zato je sprejel v svoj slovar

POROG USODE

Sredi sedanjih homatij in festivala nasilja v Čilu je po dolgi boleznii umrl pesnik Pablo Neruda, Nobelov nagrajenec. Kmalu po vojaškem udaru, ko so se razširile vesti o tisočih pobitih, je obšla zemeljsko oblo tudi novica, da so pobesneli vojaki v neki kliniki ubili komaj malo prej operiranega Pabla Neruda. Na srečo se je ta vest izkazala samo kot govoricca. Vendar je pesnik 23. t.m. podlegel svoji bolezni, raku.

Neruda je moral občutiti kot porog usode, da je doživel desničarski vojaški udar, ki je vrgel in ubil njegovega prijatelja Allendeja, prav na koncu svojega življenja, tako polnega bojev za njegove ideale, upov, razočaranj, pa tudi velikih priznanj. Bil je med drugim veleposlanik svoje države v Parizu in eden najbolj prevajalnih in češčenih pesnikov sodobnosti. Že umirajočemu pa so izvedli hišno preiskavo in mu premetali vso hišo.

kar največ slovenskih besed in to ne samo »knjižne«, ki so bile že v velikem številu »izposojene« iz drugih jezikov, posebno iz hrvaščine, srbsčine, ruščine in češčine, ampak tudi narečne besede, ki so jih tedaj že izirivali iz knjižnega jezika, ker je hotelo slovensko malomeščanstvo govoriti »fino«. Menilo pa je, da pristne slovenske besede niso dovolj fine, ker jih govorijo tudi kmetje in drugi »preprosti« ljudje, zato so si izposojali »fine« besede druge, da so govorili drugače kot ljudje na vasi ali v predmestjih. Slovenskega malomeščana tistega časa je bilo sram reči žena, rajši je rekel po hrvaško »sopraga«, in ta mu otroka ni rodila, ampak po srbsko »povila«, in došla ga ni na svojih slovenskih prsih, ampak na (od »slavistov« izposojenih) »grudih«. Pleteršnik pa je z ljubeznijo in spoštovanjem zbiral narečne besede in tako rešil marsikatero, ki bi bila verjetno drugače že utonila v pozabljenje. Danes je njegov slovar, ki pa ga je seveda težko dobiti celo v knjižnicah, prava zakladnica slovenskega jezika.

Izšel bo pa samo v primeru, če se bo prijavilo dovolj prednaročnikov. Ker je ta slovar slovenistom in vsem, ki jih zanima zgodovina slovenskega jezika, takorekoč nenadomestljiv, je upati, da se jih bo prijavilo dovolj. Naroča se pri Cankarjevi založbi v Ljubljani. Izšel bo predvidoma januarja 1974. Škoda le, da ne bo izšel v čisto novi in izpopolnjeni izdaji, s čimer bi bila Pleteršnikova smrtina obletnica še

lepše počaščena. A zahtevati tak napor od slovenskih slavistov, je gotovo preveč, saj vse do danes niso zmogli niti etimološkega slovarja niti vsaj skromnega slovarja slovenskih narečij.

V AJDOVŠČINI SO ODPRLI STALNO GALERIJO PILONOVIH DEL

V petek, 21. t.m., so v Ajdovščini v nekdanji Pilonovi domačiji odprli stalno galerijo del ajdovskega rojaka, znanega slovenskega slikarja Vena Piona. O pokojnem umetniku je najprej spregovoril njegov prijatelj, zdravnik in pisatelj dr. Danilo Lokar, njegovo delo pa je strokovno prikazal umetnostni zgodovinar Janez Mesesnel. Končno je povzel besedo predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti Josip Vidmar, ki je predvsem poudaril pomen tega novega kulturnega središča za tamkajšnje prebivalstvo in omenil možnost uporabe ne samo za umetniške razstave, ampak tudi za koncerte, predavanja ipd. Zbrane goste je na kratko nagovoril še ajdovski župan Martin Greif.

Galerijo Pilonovih del — oljnih slik, grafik, skic in fotografij — so zaenkrat postavili v pritličju Pilonove domačije, vendar bodo sčasoma to stalno in izpopolnjeno zbirko prenesli v prvo nadstropje, ki zaenkrat zaradi pomanjkanja denarja še ni urejeno. Pritličje pa bodo v bodoče po končanih delih uporabljali le za občasne razstave. Ajdovščina je tako drugi kraj na Severnem Primorskem — poleg Idrije — ki je dobil večje prostore v samem mestnem središču, primerne za razstavno dejavnost.

F.J. - 152 S M R T V POMLADI

Kako čudno, je pomislil. Pred nekaj urami se mu ni niti sanjalo, da bo še to noč sedel v gostem gozdu nekje na sredi Dolenjske, s puško ob sebi, in čakal z drugimi vred, da se bo nekaj zgodilo, napad ali umik. Šele zdaj, ko je bila nevarnost mimo, se je zavedel, kako malo je manjkalo, da ga niso Lahii ujeli s tistim vražjim kovčkom vred. Saj je res čudno, da je nalezl že po nekaj kilometrih bežanja na partizane. Komandantu in komisarju niti ni zameriti, če sta bila nezaupna do mene. In najbrž sta še. Moram paziti, da ne bom še poglobil njunega sumničenja, si je rekel.

Vse je kazalo, da se bo še to noč nekaj zgodilo. Kaj? Ni hotel vprašati. Čakal je kot vsi drugi.

Razmišljal je in čutil, da se ne boji in da si celo želi, da bi s strelji sprostil napetost v sebi in jezo na tuje vojake, ki nimajo kaj iskati na tej slovenski zemlji, pa se obnašajo kot oblastni in samovoljni gospodarji ter preganjajo tiste, ki so rojeni na njej. Polastil se ga je občutek neke fantastičnosti lastne usode. Spomnil se je na Majdo in nato so mu ušle misli h Kuni. Kje sta zdaj? Majda verjetno pokojno spi v svoji sobi v vili na Mirju, Kuna pa je najbrž doma na Štajerskem. Silil se je rajši misliti na Majdo, toda misli se mu niso hotele odtrgati od Kune in spet je začutil gluho bolečino v sebi kakor vsakokrat, kadar je pomislil nanjo.

Zakaj je moral zdaj, ko je postalo celo tisto,

kar se je zgodilo, samo bled spomin, nekaj tako daljnega, da je že kar težko verjel, da se je zares zgodilo — celo večkrat misliti nanjo kakor prej? V dnu duše je vedel, da je izvršil nad njo izdajstvo in da je bilo to najgrše dejanje njegovega življenja. Vedel je, da bo morala nekoč plačati za to krivdo, in vedel je tudi, da je to pravično. Spraševal se je le, ali se bo to zgodilo že nocoj? Ga bo doletela kazen v obliki smrti v boju, ki jih verjetno čaka? Ali mogoče prihodnje dni? Ali kdaj pozneje? Niti malo ni dvomil, da bo kazen prišla in da bo morala biti taka, da bo zadostila za krivdo.

»Kakšen bi bil zdaj najin otrok?« se mu je spet prikradla tista misel. Skušal si ga je predstavljati, ležečega v zibelki ali v Kuninem naročju, toda predstava se mu je že naslednji hip razblinila v nedoločeno meglo. Ostala je le tista čudna, skrita želja po njej, po njenem toplém telesu, po vonju njene kože, ki ga je, bogvezakaj, spominjal na vonj rož in razgrete trave na polnem travniku, ko se je kot otrok včasih vlegel v visoko travo, srebrno valujočo v vetru, in si predstavljaj, da je morje. Tisti vonj mu je neizbrisno ostal v spominu.

»Ali mi je mogoče zdaj več do nje, kakor mi je bilo prej? si je rekel. »Sem se mogoče zaljubil vanjo?«

Občutek skrite krivde, ki je ni mogel nikomur zaupati, je postal včasih tako težko breme za njegovo vest, da si je želel, da bi mogel čimprej zadostiti zanjo. Želel si je priložnosti, da bi plačal

ta svoj dolg. »Ali terja Bog od mene plačilo tega dolga? Ali pa sem tako šibak, da se želim čimprej znebiti tega dušnega bremena?« se je spraševal.

Ni si znal odgovoriti na to. Predstava Majde se mu je odmaknila čudno daleč, odkar je nosil zavest te krivde v sebi. V njem je pustila le tajno obžalovanje po nečem, kar je bilo, pa se je za vedno odmaknilo.

Včasih jo je srečal, tudi pozdravila sta se, a postala sta si tuja. Kadar jo je videl, skoro ni mogel verjeti, da je kdaj hodil zraven nje, in jo poljubljal, da sta se pogovarjala in smejala, da mu je pripovedovala o svojih preprostih doživljajih in skrbeh, ki so se mu zdele skoro smešno malenkostne, in da ga je rada poslušala, ko je on njej pripovedoval o predavanjih, o profesorjih, o demonstracijah na univerzi proti beograjskemu režimu in proti raznim totalitarizmom ter sploh kazala živo zanimanje za politiko. Imel jo je na sumu, da hlina to zanimanje zaradi njega, pa nikoli ni mogel pogruntati, če se moti ali ne. Zdaj jo je videl hoditi z drugimi, posebno z nekim dolgim, mišičastim fantom, znanim aletom, njegov oče je bil ravnatelj nekega velikega podjetja. Šalila se je z njim, se smejala in klepetala, in če so se srečali, se je zdelo, da ji ni nič nerodno in da ji ni za ničemer žal. Če so se njene oči zazrle vanj, je videl v njih samo porednost in hkrati tovariško prijaznost, v kateri dozdevno ni bilo sledi zamere. Kakor da je že sploh pozabila, da sta kdaj onadva hodila tako skupaj, le da veliko bolj v zadregi in nesproščeno. Moral se ji je bil zdeti neroden kot pubertetni, je pomislil, a brez pravega obžalovanja, kakor se spominjamo stvari, ki so minile enkrat za vselej in o katerih človek ve, mu niso bile usojene, da so bile samo sanjarije. (dalje)

Sodobno kmetijstvo

Kletarjenje se začne pri trgatvi

Ponekod so že začeli s trgatvijo, zlasti v obalnem pasu, drugod, zlasti na kraški planoti pa so na tem, da z njo začnejo. Ob poslabšanih vremenskih razmerah postane odločilno za bodočo kakovost vina prav izbira pravega trenutka trgatve. Dež lahko močno razredči sok v jagodah, zato ni priporočljivo brati grozdja takoj po dežju niti v rosi. To pomeni, da bomo, če je grozdje zrelo — letos bi moralo biti, seveda je treba to ugotoviti od primera do primera, na zunaj so trtni listi rumeni, od črnih sort rdečkasti, grozdni peclji pa olesneli — počakali na suho in lepo vreme, da se bo lahko sok s pritokom novega sladkorja zopet zgostil.

Priprava posode

Preden začnemo s trgatvijo, osnažimo najprej klet. V kleti ometemo pajčevino, počistimo vse kotičke (če imamo slabo navado, da držimo v kleti pridelke, orodje, suho meso ipd., jih vsaj ob trgatvi odstranimo, prebelimo klet z apnenim beležem, kateremu dodamo na 100 litrov pol kg galice. S tem beležem uničimo vse škodljive glivice in plesni, ki so se razvile med letom v kleti in ki bi lahko prišle v dotik z vinom ter povzročile v njem razne bolezni. Prebeliti moramo tudi vse podstavke, na katerih stoji vinska posoda. Nazadnje okna zapremo in zažveplamo npr. na 100 kubičnih metrov prostora približno 1 do 15 kg žvepla v prahu, katerega z ogljem zažgemo v železni posodi. Klet zapremo čez noč, drugi dan pa klet prezračimo. Očistiti moramo seveda tudi vse orodje in posodo, ki jo temeljito odrgnemo, zlasti plesniva in rjasta mesta. To naredimo s suho krtačo ali strguljo, potem tako posodo operemo z vodo, ki smo ji dali žveplene kisline. Nato jo operemo z vročim lugom in nazadnje izplaknemo z mrzlo vodo. Brente in plavnike prav tako operemo na opisani način. Nove plavnike ali kadi izlužimo tako, da jih za nekaj časa napolnimo z vodo. Gnile sode najbolje odstranimo iz kleti za vedno. Rabljene toda zdrave sode pred uporabo dobro operemo z vodo. Rjaste železne dele dobro odrgnemo s peskom ali ustrezno krtačo, potem pa z vodo operemo in namažemo s čistim, belim vazelinom. Železne sklede pri stiskalnicah je najbolje prepleskati z belim lakom dovolj časa pred trgatvijo. Na splošno je priporočljivo vse sode izpariti, ali zakuhati s sodo, zlasti plesnive, potem ko smo odstranili plesen s krtačo.

Od grozdja do mošta

Za trgatev izberemo lep, suh, po možnosti topel dan. Hladno grozdje začne prekasno vreti. Istočasno se razvijajo škodljive glivice. Trgati ne smemo seveda tudi ob prevročem vremenu, česar pa verjetno letos ne bomo več doživeli. Dobro je vedeti, da mošt pretočlega grozdja začne silovito vreti, pri čemer se razvija manitna kislina, kar dela vino neprijetno. S trgatvijo bomo pohiteli le, če bi grozdje, ob daljši trajajočem slabem vremenu, začelo gniti. Pred trgatvijo moramo izločiti vse pokvarjene, zelene ali suhe grozde ter nezrele grozde na zalistnikih. Tudi od os in čebel izjedene jagode izločimo, ker vsebujejo osetno kislino in okužujejo mošt. Prav

tako izločimo od toče, peronospore ali oidija in drugih bolezni poškodovane in osušene jagode. Sortna, specialna vina trgamo ločeno po sortah in zrelostni stopnji. Če želimo imeti res dobro in kvalitetno vino, je itak priporočljivo trgati večkrat, ko je grozdje popolnoma zrelo.

Pri prevažanju grozdja iz vinograda v klet, glejmo, da se grozdje čim manj masti in poškoduje. Večje kadi za daljši prevoz niso primerne. Sok, ki se začne iztekati iz grozdja, takoj napadejo vinske kvasnice, pa tudi bakterije, ki povzročajo cikanje. Med daljšim prevozom mošta zadržimo njegovo vrenje z močnejšim žveplanjem. S kalijevim metabisulfitom vežemo raztopljeni kisik in izločimo ali preprečimo delovanje vseh drobnost damo v čisto nezažveplano posodo.

Če hočemo imeti kakovostno vino, moramo noživk, ki potrebujejo kisik. V kleti nato tak mo odstraniti jagode od pecljev. To opravilo imenujemo pecljanje ali robkanje, kar izvedemo strojno, pri majhnih količinah tudi ročno najbolje na bakrenih mrežah. Jagode pri tem stisnemo, da mošt in jagode, to je drozga, prevrejo skupaj. Mošt na tropinah s peclji dobiva čestokrat zagaten okus.

Vrenje na tropinah

Zdrozga grozdje damo v vrelo kad, da prične vreti. Nastajajoči alkohol izluži barvo, ki je v jagodnih kožicah. To vrenje naj pri benih vinih traja približno 6 do 12 (narobkano grozdje), pri robkanem grozdju 12-24 ur (vrenje daje vinu barvo), pri črnem vinu 3 do 4 dni, tudi 5 dni, odvisno od tega, kakšno črnino želimo imeti. Pri tem moramo tropi-

ne, ki lahko na zraku hitro ciknejo, stalno mešati in to vsaki dve uri. Tako se trop ne kviri, a pri mešanju se mošt zrači in hitreje prevre. Ta način je običajen pri nas, drugod se poslužujejo zaprtega vrenja (priporočljivo pri merlotu, kabernetu itd.).

Zelo fina bela vina pa dobijo tako, da drozgo takoj stisnejo v stiskalnici. Sok brez pecljev in kozic pustijo 8-10 ur v nizkih kadeh, pri čemer odstranjujejo plavajočo plast in previdno pretočijo sok v sode, kjer se bo začelo vrenje.

Načinov predelave grozdja je več. V Istri poznajo za pridobivanje kvalitetnega refoška maceracijo grozdja v zaprtih kadeh s kipelno veho. Grozdja ne mlejejo. Po 12-14 dneh grozdje po opravljeni fermentaciji sprešajo. Mošt dajo nato v sod, da dokončno prevre.

— 0 —

ŠPORT

RADI BI TUDI LAHKO ATLETIKO, TELOVADBO IN PLOVANJE

Po naših krajih na Tržaškem se je zelo razvilo tekmovanje v raznih moštvenih športih, kot npr. v košarki, odbojki itd. Premalo skrbi pa se posveča drugim športom, posebno lahki atletiki. ki je v slovenskih vrstah skoro zamrla, vsaj kar zadeva množičnost. Ali bi bilo nemogoče ustanoviti, npr. v večjih krajih tržaške okolice, kot so Opčine, Nabrežina in Dolina, športna društva, ki bi gojila tudi lahko atletiko in morda tudi telovadbo? O tem bi se splačalo sklicati posvet. Istočasno bi lahko ustanovili kake folklorne skupine.

Medtem ko se je že ustanovilo slovensko društvo za pomorske športe »Čupa« in tudi že izvedlo svoje prvo tekmovanje v jadrnanju, pa ni nič poskrbljeno za plavalni šport. Tudi ta bi bil potreben naši mladini, tudi iz zdravstvenih ozirov.

— 0 —

Percova razstava v gradu Kromberk

V soboto, 22. t.m., so v gradu Kromberk pri Novi Gorici odprli razstavo slikarja in restavratorja Leopolda Perca (1884 - 1955) iz Ločnika pri Gorici. Razstavo prirejata Odbor za počastitev slikarja in restavratorja L. Perca iz Ločnika in Temeljna kulturna skupnost iz Nove Gorice. Gre za nekoliko zmanjšan prikaz originalnih del in restavratorskih posegov; v Gorici so namreč v lanskem decembru in letošnjem januarju že pripravili veliko retrospektivno razstavo tega slikarja v palači Attems. Organizatorji te razstave so nato izrazili željo, da bi jo prenesli tudi v Novo Gorico, saj je Perco zlasti v letih pred drugo svetovno vojno deloval tudi na Goriškem, in sicer na ober straneh sedanje meje.

Na slovesnosti odprtja razstave je najprej govoril kustos Goriškega muzeja Tomaž Pavšič, nato odbornik za kulturo in šport goriške občine Francesco Moise ter slednjič Silvano Piani v imenu ločniškega Odbora za počastitev L. Perca. S pesmimi je sodeloval Komorni zbor iz nove Gorice pod vodstvom Stefana Maurija.

Razstava v gradu Kromberk obsega 139 originalnih del, medtem ko so restavratorski posegi in cerkvene dekoracije predstavljeni s fotografijami. Ob razstavi je izšel tudi ka-

talog v večbarvnem tisku. Razstava bo odprta do 22. oktobra po naslednjem urniku: ob delavnikih (razen sobote) od 8. do 14.30, ob nedeljah pa od 13. do 18. ure.

— 0 —

S TRŽAŠKEGA

PESTER PROGRAM PRAZNOVANJA ZAVETNIKA ZGONIKA

Letos so v Zgoniku ustanovili poseben odbor, ki je pripravil pester spored praznovanja zgoniškega zavetnika s. Mihaela. Poleg verskih obredov bo v soboto, 29. t.m., ob 18. uri odprtje razstave domačih slikarjev in razstave o kmečkih puntih. Ob 20. uri pa bo v župnijski cerkvi koncert ekumenskega zbora, ki ga vodi prof. Zorko Harej. V nedeljo bo slovesna maša ob 10.30, popoldanski program pa predvideva ob 15.30 športno prireditev, po kateri se ob 16.30 začneja kulturni spored. Na sporedu so nastop ansambla »L. Hlede« iz Števerjana, nastop pevskega zbora iz Repna, recital o kmečkih puntih. Sledilo bo nagrajevanje za najlepšo konfekcijo grozdja in za največji grozd. Praznovanje bo zaključil bogat srečolov. V primeru dežja bo kulturni spored v šoli.

8 | Kaj je rekel brat

MIKLAVŽ GORBIČ
IZTOK ŠUŠTERŠIČ

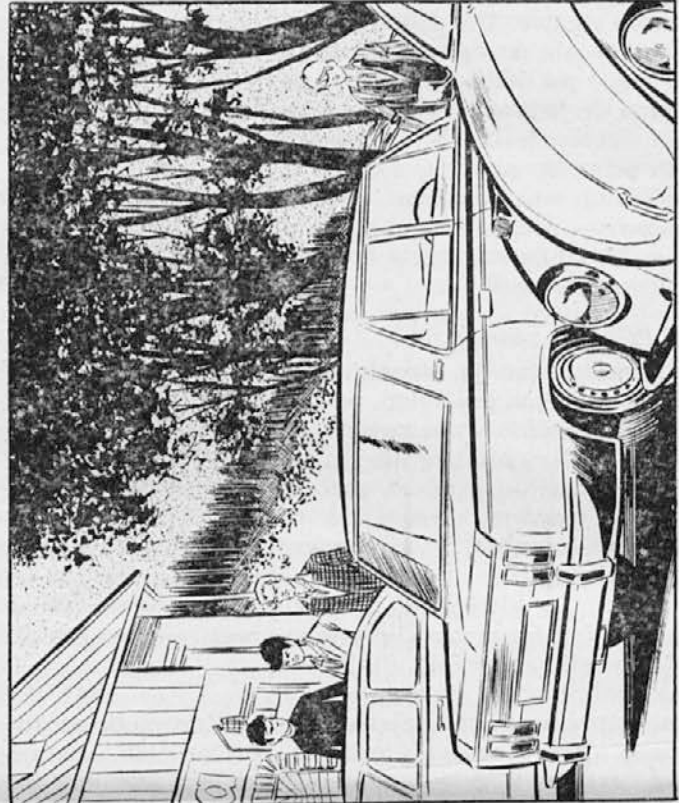

»Se kaj?« je vprašal Rajko.
»Še,« je rekel Džoki, »če bi se pa prej kdo podil za vama, takrat pa izstopita in bežita.«
»Pa vidva z Ivom?«
»To ne skrbi, Slemšek! Za vse: Valja fair igra! Če bi ravno koga ujeli, je bil sam! Nikogar ni bilo z njimi.« je zabičal Džoki.

»Kot zmeraj, Džoki.
»Dobro,« je dejal Džoki. »Zdaj pa poslušajte! Ti Kiki, da ne boš zvonil s ključmi! Ti, Ivo, boš pazil proti gostilni, jaz pa na drugo stran. Slemšek, avto boš odpeljal na ono stran do mostiča. Luči takoj priži, da ne bi bilo sumljivo. Pri mostu počakajta mene in Iva.«

»Pa avto?«

15. To novo napetost je pretrgal Džoki z malomarnim glasom:
»A si slabo večerjal ali kaj ti je, Slemšek?«
Ivo je prilezel skozi veje in se zrinil med one tri, na sredo.
»Bomba,« je rekel Ivo. »Ravnokar so jima prinesli večerjo. Zrežke. Ne bosta kmalu vstala.«

je moral stražiti. Kiki pa je potegnil obilen sveženj ključev iz žepa.
»Ne zvonil s ključmi neroda!« je siknil Džoki; stal je do brih petnajst metrov stran, na potki in varoval skrivno delovanje z desne strani. Presenečeno se je ozrl, ko je zaslišal Rajkov nič pritažen glas:
»Kiki, daj ključce meni!

njali proti gostilni, na tisto plat, kamor luč iznad gostilniških vrat ni svetila.
Prišli so že do parkiranih avtomobilov, vendar se Ivo, ki je ves čas sklonjen hotel prvi, še ni ustavil.
»Tale je,« je dahnil. Rajko je hotel pogledati številko evidenčne tablice, vendar je bilo tako temno, da ni mogel razločiti številke. Ivo se je naglo pomaknil na mesto, kjer

16. Na Džokijevo zadnja navodila in ostra opozorila očito ni imel nihče nič pripomniti.
»Pojdimo!« je odločil Džoki. Plazili so se ob živi meji previdno, kolikor se je dalo, vendar je šerif kmalu ostro siknil:
»Kiki! Ne tacaj kot slon!«
Planili so čez cesto in se v dolgih mačjih skokih poga-